

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny

KPS.411.4.2.2023

Pan
Paweł Mońko
Przewodniczący Zarządu
Polskiego Stowarzyszenie na rzecz Osób
z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Pruszkowie
ul. 3 Maja 56
05-800 Pruszków

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

R/23/004 Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych prowadzona przez warsztaty terapii zajęciowej oraz jej finansowanie przez powiaty

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Pruszkowie ¹ ul. 3 Maja 56, 05-800 Pruszków.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Paweł Mońko, Przewodniczący Zarządu Stowarzyszenia, od 26 kwietnia 2019 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Działalność w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych oraz uzyskiwanie zakładanych efektów.2. Legalność i gospodarność wykorzystania środków.
Okres objęty kontrolą	Lata 2021-2023 z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed lub po tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ² .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny.
Kontrolerzy	1. Damian Zasada, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KPS/76/2023 z 12 grudnia 2023 r.2. Sylwia Płuszevska, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KPS/77/2023 z 12 grudnia 2023 r.3. Maria Jatkowska, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KPS/79/2023 z 18 grudnia 2023 r.

(akta kontroli tom 1, str. 1-3)

¹ Dalej: Stowarzyszenie.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Działania Warsztatu Terapii Zajęciowej „Ognisko”⁴, w ramach prowadzonej rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywrócenia osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia były nieskuteczne. WTZ nie osiągał ww. celu, określonego w art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych⁵, w skrajnych przypadkach mimo trwającej nawet prawie 30 lat rehabilitacji (średnio 19 lat). Wynikało to m.in. z braku działań ułatwiających osobom niepełnosprawnym uzyskanie odpowiedniego zatrudnienia (art. 8 ust. 1 ustawy). Dotyczyło to w szczególności braku staży lub praktyk zawodowych (art. 10a ust. 3a ustawy), braku stałej współpracy z pracodawcami, agencjami pracy tymczasowej, czy też powiatowym urzędem pracy. Nie utworzono także rady społecznej, której zadaniem jest wspieranie Warsztatu m.in. w zakresie tworzenia ram współpracy z pracodawcami, w celu zapewnienia efektywności działań zmierzających do usamodzielniania uczestników warsztatu (art. 10aa ust. 2 ustawy).

Warsztat prawidłowo kwalifikował osoby z niepełnosprawnościami do uczestnictwa w WTZ. Wsparcie dotyczące rehabilitacji zawodowej i społecznej realizowano na podstawie indywidualnych programów rehabilitacji⁶. Stwierdzono w tym zakresie, że rada programowa⁷ Warsztatu nie dokonała, nie rzadziej niż raz na pół roku, ocen indywidualnych efektów rehabilitacji we wszystkich objętych kontrolą 15 przypadkach, pierwszej kompleksowej oceny realizacji IPR w 11 przypadkach oraz kompleksowej oceny realizacji IPR w dwóch przypadkach. Dodać należy, że rada programowa – mimo nawet 30-letniego przebywania uczestników w Warsztacie – nie formułowała ocen i nie zajmowała stanowiska zgodnie z art. 10a ust. 5 pkt 2 ustawy o rehabilitacji, tj. zasadności skierowania osoby niepełnosprawnej do ośrodka wsparcia, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej, ze względu na brak postępów w rehabilitacji i złe rokowania co do możliwości osiągnięcia postępów uzasadniających podjęcie zatrudnienia i kontynuowanie rehabilitacji zawodowej w warunkach pracy chronionej lub na rynku pracy po odbyciu dalszej rehabilitacji w warsztacie.

Zajęcia w ośmiu pracowniach terapeutycznych prowadzili m.in. terapeuci / instruktorzy terapii zajęciowej, przy czym WTZ w okresie od 1 marca 2023 r. do 18 kwietnia 2023 r. nie zatrudniał psychologa. Tym samym rada programowa Warsztatu działała w niepełnym składzie.

Koszty działalności WTZ prawidłowo udokumentowano oraz rejestrowano w prowadzonej ewidencji księgowej, na wyodrębnionych kontach analitycznych i syntetycznych. W sprawozdaniach z działalności rehabilitacyjnej i wykorzystania środków finansowych warsztatu⁸ za lata 2021-2022 Warsztat nie zawarł wymaganych informacji, tj.: przyczyn odejścia uczestników Warsztatu; opisu postępów uczestników WTZ w zakresie zaradności osobistej i samodzielności, rehabilitacji społecznej, rehabilitacji zawodowej; decyzji podjętych przez radę programową WTZ w stosunku do poszczególnych uczestników Warsztatu.

³ NIK formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Prowadzony przez Stowarzyszenie; dalej Warsztat lub WTZ.

⁵ Dz. U. z 2024 r. poz. 44, dalej: ustawa o rehabilitacji lub ustawa.

⁶ W Warsztacie przyjęto nazwę – indywidualny program terapii; dalej: IPR.

⁷ Działania rady programowej zostały wskazane w § 14 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004 r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej.

⁸ W Warsztacie przyjęto nazwę – sprawozdanie z działalności WTZ „Ognisko” Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Pruszkowie, dalej: sprawozdanie roczne.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁹ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Działalność w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych przez uzyskiwanie zakładanych efektów.

Opis stanu faktycznego

1.1. Warsztat funkcjonuje od 1 września 1994 r. jako wyodrębniona jednostka organizacyjna Stowarzyszenia. Zgodnie z umową nr 3/WTZ-P/2012 z 28 listopada 2012 r., zawartą przez Stowarzyszenie z Powiatem Pruszkowskim¹⁰, Warsztat prowadzony był dla 40 uczestników. Umowa zawierała elementy określone w § 5 ust. 2 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004 r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej¹¹.

(akta kontroli tom 1, str. 4-10, 80-106)

W latach 2021-2023, obowiązywały trzy Regulaminy Organizacyjne Warsztatu Terapii Zajęciowej „Ognisko” w Pruszkowie Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Pruszkowie – z: 13 lipca 2017 r.¹²; 30 marca 2021 r.¹³ oraz z 30 stycznia 2023 r.¹⁴.

W regulaminie organizacyjnym WTZ¹⁵ określono Warsztat jako placówkę pobytu dziennego z czasem trwania zajęć w wymiarze nie więcej niż 35 godzin tygodniowo, tj. siedmiu godzin dziennie (od poniedziałku do piątku), przez 11 miesięcy w roku, z uwzględnieniem miesięcznej przerwy wakacyjnej¹⁶.

Zasady przyjęcia do Warsztatu, określone regulaminem organizacyjnym WTZ¹⁷, zobowiązywały kandydatów starających się o przyjęcie do placówki do złożenia podania skierowanego do kierownika WTZ oraz Zarządu Stowarzyszenia wraz z kserokopiami: aktualnego orzeczenia o stopniu niepełnosprawności wydanego przez właściwy organ, dokumentacji medycznej oraz psychologicznej, a także ostatniego świadectwa szkolnego¹⁸.

Kwalifikacji uczestników WTZ dokonywała rada programowa Warsztatu (pisemnie wnioskując do Zarządu Stowarzyszenia o przyjęcie kandydata) w oparciu o listę osób oczekujących, przy czym regulamin organizacyjny WTZ dopuszczał wyjątek od stosowania zasady kolejności zgłoszeń¹⁹.

(akta kontroli tom 1, str. 35-79)

⁹ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁰ Przedmiotem umowy było finansowanie kosztów działalności Warsztatu (w okresie objętym kontrolą NIK do umowy zawarto osiem aneksów, dotyczących m.in. planów finansowych WTZ, zwiększenia liczby uczestników z 35 na 40), dalej: umowa WTZ.

¹¹ Dz. U. z 2021 r. poz. 2284; dalej: rozporządzenie w sprawie WTZ.

¹² Zatwierdzony 13 lipca 2017 r. uchwałą nr 10/07/2017 Zarządu Stowarzyszenia; obowiązywał do 29 marca 2021 r.

¹³ Zatwierdzony 30 marca 2021 r. uchwałą nr 09/03/2021 Zarządu Stowarzyszenia; obowiązywał do 29 stycznia 2023 r.

¹⁴ Zatwierdzony 30 stycznia 2023 r. uchwałą nr 2A/01/2023 Zarządu Stowarzyszenia; dalej: regulamin organizacyjny WTZ. Ostatnie zmiany regulaminu organizacyjnego dotyczyły m.in.: zwiększenia liczby uczestników z 35 na 40; utworzenia nowej pracowni terapeutycznej, tj. arteterapii i stymulacji rozwoju, a także zmiany nazw czterech pracowni terapeutycznych, tj. z: artystycznej, techniczno-porządkowej, rehabilitacji psychologicznej oraz reedukacji – odpowiednio na: dekoratorką, ogrodniczo-botaniczną, rzemiosł różnych oraz umiejętności społeczno-zawodowych.

¹⁵ § 1 ust. 6-8 w rozdziale I. Postanowienia ogólne.

¹⁶ Przypadającej w lipcu lub sierpniu – propozycje terminu przerwy wakacyjnej ustalano na posiedzeniu rady programowej Warsztatu w styczniu w roku, którego dotyczy przerwa wakacyjna.

¹⁷ § 1 ust. 3 w rozdziale III. Uczestnicy Warsztatu.

¹⁸ W poprzednim regulaminie organizacyjnym WTZ podanie o przyjęcie do placówki należało złożyć wyłącznie do Kierownika WTZ, a załączniki zawierały dodatkowo kserokopię dowodu osobistego.

¹⁹ Pierwszeństwo przewidziano dla uczestników WTZ, którzy podjęli zatrudnienie, a w wyniku jego utraty, ponownie zgłosili się do uczestnictwa w Warsztacie w terminie 90 dni od dnia jego opuszczenia. Natomiast w poprzednim regulaminie organizacyjnym WTZ, pierwszeństwo w przyjęciu do Warsztatu mieli kandydaci, którzy rokowali szansą na uzyskanie największych efektów w prowadzonej rehabilitacji społecznej i zawodowej.

W latach 2021-2023, średnio 22 osoby zakwalifikowano do uczestnictwa w Warsztacie²⁰, które oczekiwały na rozpoczęcie terapii zajęciowej od miesiąca do nawet trzech lat. Przewodniczący Zarządu Stowarzyszenia, jako przyczyny długotrwałego oczekiwania na przyjęcie do Warsztatu, wskazał brak wolnych miejsc w WTZ.

(akta kontroli tom 1, str. 154-159; tom 2, str. 190, 214)

Uczestników Warsztatu przyjmowano na okres próbny trzech miesięcy, a po jego zakończeniu, na czas nieokreślony, po otrzymaniu zgody Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Pruszkowie²¹. Natomiast skreślenie z listy uczestników WTZ, zgodnie z regulaminem organizacyjnym WTZ²², było możliwe na podstawie decyzji Zarządu Stowarzyszenia, na pisemny wniosek rady programowej Warsztatu, w przypadku spełnienia jednej z pięciu przesłanek²³.

Ponadto regulamin organizacyjny WTZ, zgodnie z § 9 rozporządzenia w sprawie WTZ, określał m.in. prawa i obowiązki uczestników Warsztatu, organizację pracy i zajęć w Warsztacie czy obowiązki kierownika WTZ.

(akta kontroli tom 1, str. 66-79, 176-180; tom 2, str. 179)

Badanie, dobranej w sposób losowy, dokumentacji 15 z 40 uczestników WTZ²⁴ wykazało, że były to dorosłe osoby z niepełnosprawnością intelektualną, orzeczoną w stopniu umiarkowanym (7) lub znacznym (8). Osoby te, w orzeczeniach, zgodnie z art. 6b ust. 3 pkt 4 ustawy o rehabilitacji, każdorazowo miały wskazanie do uczestnictwa w terapii zajęciowej. Wśród uczestników, których dokumentacja została objęta badaniem, sześć osób ukończyło szkoły specjalne, sześć osób – szkoły przysposabiające do pracy, dwie osoby – szkoły przysposabiające do życia, a jedna uczelnię wyższą.

(akta kontroli tom 2, str. 215-218)

1.2. W Warsztacie zatrudniony był kierownik WTZ oraz:

- czterech terapeutów, trzech instruktorów terapii zajęciowej i psycholog (według stanu na koniec 2021 r.);
- trzech terapeutów, trzech instruktorów terapii zajęciowej i psycholog (według stanu na koniec 2022 r.);
- czterech terapeutów, czterech instruktorów terapii zajęciowej (według stanu na koniec 2023 r.)²⁵.

Zatrudniona w WTZ kadra miała odpowiednie kwalifikacje zawodowe. Terapeuci / instruktorzy terapii zajęciowej legitymowali się wyższym wykształceniem w zakresie: oligofrenopedagogiki (1), pedagogiki specjalnej (1), wychowania fizycznego (1), sztuki (2) lub ukończyli studia podyplomowe w zakresie: pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej (1), a także ukończyli kursy kwalifikacyjne w zawodzie terapeuty zajęciowego (5). W warsztacie brak było osoby zatrudnionej na stanowisku specjalisty ds. rehabilitacji lub rewalidacji, jednak osoby zatrudnione na stanowiskach terapeutów posiadały uprawnienia w przedmiotowym zakresie.

Kierownik WTZ legitymowała się wyższym wykształceniem w zakresie pedagogiki oraz ukończyła studia podyplomowe w zakresie: terapii zajęciowej, zarządzania

²⁰ Według stanu na koniec I i II półrocza w latach 2021-2023, odpowiednio: 23, 24, 24, 24, 19 oraz 17 osób.

²¹ Dalej: Centrum lub PCPR.

²² § 8 w rozdziale III. Uczestnicy Warsztatu.

²³ Tj.: 1) braku współpracy z kadrami pracowniczymi Warsztatu w zakresie realizacji indywidualnego programu rehabilitacji i terapii przez uczestnika WTZ; 2) stanu zdrowia uniemożliwiającego udział w zajęciach terapeutycznych przez nieprzerwany okres trzech miesięcy; 3) nieusprawiedliwionej nieobecności w Warsztacie przez okres dłuższy niż 30 dni kalendarzowych z rzędu; 4) złożenia przez uczestnika lub rodziców / opiekunów prawnych, rezygnacji z uczestnictwa w zajęciach terapeutycznych; 5) zmiany miejsca zamieszkania uniemożliwiającej dojazd na zajęcia terapeutyczne.

²⁴ Sprawy nr: 4, 7, 8, 12, 19, 24, 29 30, 33, 36, 37, 38, 39, 40 oraz 41.

²⁵ Psycholog świadczył usługi.

gospodarką społeczną oraz doradztwa zawodowego i pośrednictwa pracy. Zatem w razie nieobecności terapeuty / instruktora terapii zajęciowej, kierownik WTZ posiadała odpowiednie kwalifikacje zawodowe do prowadzenia zajęć terapeutycznych.

(akta kontroli tom 1, str. 166-171; tom 2, str. 189, 191, 220-221)

W Warsztacie, od 1 marca 2023 r. do 18 kwietnia 2023 r., nie zatrudniano psychologa, a rada programowa WTZ działała w niepełnym składzie, co szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli tom 1, str. 166-171; tom 2, str. 187-190, 192-194, 198,210, 212-213, 220-221)

W latach 2021-2023, warunki organizacyjne terapii prowadzonej w Warsztacie, w kontekście liczebności grup terapeutycznych, zostały zachowane²⁶. Liczebność poszczególnych grup terapeutycznych określano w zależności od stopnia oraz rodzaju niepełnosprawności, nie przekraczając pięcioosobowych grup uczestników WTZ.

W wyniku kontroli NIK ustalono, że w pracowni ogrodniczo-botanicznej trwały zajęcia terapeutyczne (stan na 19 stycznia 2024 r.) z przesadzania / sadzenia roślin doniczkowych w sześciuosobowej grupie uczestników WTZ. Przewodniczący Zarządu Stowarzyszenia jako przyczynę ww. sytuacji wskazał jednodniową zmianę składu grupy terapeutycznej, z uwagi na absencję instruktora terapii zajęciowej.

(akta kontroli tom 1, str. 166-171; tom 2, str. 215-218, 228-237)

1.3. Badanie dokumentacji 15 uczestników WTZ wykazało, że rada programowa Warsztatu, w latach 2021-2023, opracowała dla nich IPR. Dodatkowo, dla każdego z uczestników Warsztatu, sporządzano indywidualne plany terapii (tworzone na okres dwóch miesięcy), adekwatnie do przypisanej uczestnikowi WTZ jednej z ośmiu pracowni terapeutycznych²⁷. W indywidualnych planach terapii planowano zakres opanowania podstawowych umiejętności oraz czynności zawartych w poszczególnych programach pracowni terapeutycznych. Po każdym dwumiesięcznym okresie opracowywano opisowe podsumowanie (ocenę) osiągniętych przez uczestnika WTZ efektów przeprowadzonej terapii zajęciowej.

(akta kontroli tom 1, str. 107-153; tom 2, str. 215-219)

Poddane badaniu 31 IPR zawierały²⁸ każdorazowo elementy wynikające z art. 10a ust. 3 ustawy o rehabilitacji, tj.:

- formy i zakres rehabilitacji – terapia zajęciowa w pracowniach terapeutycznych (od poniedziałku do piątku do siedmiu godzin dziennie), w tym indywidualne lub grupowe zajęcia z psychologiem;
- metody i zakres nauki umiejętności – w ramach indywidualnych lub grupowych zajęć terapeutycznych (rozwój funkcji poznawczych, np. w zakresie logicznego myślenia, rozwoju umiejętności społecznych, treningu ekonomicznego, treningu urlopowego, treningu higienicznego, biblioterapii, porannych zajęć ruchowych);
- formy współpracy z rodziną lub opiekunami (kontakty telefoniczne, konsultacje indywidualne, zebrania rodziców / opiekunów prawnych);
- planowane efekty rehabilitacji (wprowadzenie zadań o wyższym stopniu trudności oraz większej odpowiedzialności, podtrzymywanie nabytych umiejętności, a także nauka nowych, kontynuacja zajęć ruchowych, nauka pojęcia czasu, nauka wartości pieniędzy);

²⁶ Zgodnie z § 13 ust. 4-5 rozporządzenia w sprawie WTZ.

²⁷ Pracownie: umiejętności społeczno-zawodowych; dekoratorskich; rzemiosł różnych; arteterapii i stymulacji rozwoju; gospodarstwa domowego; ogrodniczo-botaniczna; technik komputerowych; rękodzieła i twórczego rozwoju. W latach 2021-2022 zajęcia terapeutyczne prowadzono w siedmiu pracowniach, tj.: reedukacji, artystycznej, rehabilitacji psychologicznej, gospodarstwa domowego, technik komputerowych, rękodzieła i twórczego rozwoju, technik różnych.

²⁸ Zgodnie z § 14 ust. 1 rozporządzenia w sprawie WTZ oraz art. 10a ust. 3 ustawy o rehabilitacji.

- osoby odpowiedzialne za realizację programów (podpisy osób, bez wskazania zajmowanych stanowisk czy pełnionych funkcji). Przewodniczący Zarządu Stowarzyszenia wyjaśnił, że podpisy w ww. dokumentach stanowiły kadre zatrudnioną, zgodnie z rozporządzeniem w sprawie WTZ, która odpowiadała za realizację IPR, jednocześnie zaznaczając brak wskazań prawnych do podawania stanowisk oraz pełnionych funkcji przez ww. osoby.

(akta kontroli tom 1, str. 174-179, 183-218; tom 2, str. 215-218)

Dla 11 spośród 15 uczestników WTZ, którzy rozpoczęli terapię w latach 2021-2023, rada programowa Warsztatu nie dokonała pierwszej kompleksowej oceny realizacji IPR, co szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli tom 2, str. 175, 179, 215-218)

Dla dwóch spośród 15 uczestników WTZ, rada programowa Warsztatu nie dokonała, w okresie trzech lat, kompleksowej oceny realizacji IPR uczestnika Warsztatu wraz ze wskazaniem zajętego stanowiska w kwestii osiągniętych przez niego postępów w rehabilitacji, co szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli tom 2, str. 175, 179, 215-218)

Dla 15 uczestników WTZ (wszystkich objętych badaniem NIK), rada programowa Warsztatu, co najmniej raz w roku dokonywała okresowej oceny realizacji IPR. Natomiast oceny indywidualnych efektów rehabilitacji dokonywała rzadziej niż raz na pół roku, co szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Dodatkowo NIK zaznacza, że w dokumentacji 14 z 15 uczestników Warsztatu (31 z 41 ocen²⁹) nie odnotowano, że wskazane oceny odbywały się z ich udziałem, np. w formie podpisów uczestników WTZ bądź stosowanych adnotacji pracowników Warsztatu.

(akta kontroli tom 1, str. 219-245, 255-263, 267-284, 291-326, 333-341, 349-393, 396-413, 420-428, 431-439, 446-463, 470-496, 499-516, 525-533, 536-562, 565-609; tom 2, str. 176-177, 180, 215-218)

Warsztat dokonywał oceny umiejętności oraz cech każdego uczestnika WTZ przy wykorzystaniu dwóch rodzajów kwestionariuszy³⁰, przyznając każdorazowo punktację od 0 do 10³¹. WTZ nie opracował procedur / wytycznych dotyczących przyznawania ww. punktacji, doprowadzając do niejednorodnych ocen m.in. w odniesieniu do frekwencji uczestników na zajęciach³² czy rozumienia pojęcia liczb i znajomości

²⁹ Sprawy nr (w nawiasach wskazano daty dokonania oceny): 4 (21 sierpnia 2023 r.); 7 (29 lipca 2021 r., 14 stycznia 2022 r., 26 sierpnia 2022 r., 21 sierpnia 2023 r.); 8 (29 lipca 2021 r., 13 stycznia 2022 r., 26 sierpnia 2022 r., 21 sierpnia 2023 r.); 12 (26 sierpnia 2022 r., 21 sierpnia 2023 r.); 19 (26 sierpnia 2022 r., 21 sierpnia 2023 r.); 24 (26 sierpnia 2022 r., 21 sierpnia 2023 r.); 29 (26 lipca 2021 r., 14 stycznia 2022 r., 26 sierpnia 2022 r., 21 sierpnia 2023 r.); 30 (27 lipca 2021 r., 14 stycznia 2022 r., 26 sierpnia 2022 r., 21 sierpnia 2023 r.); 33 (21 sierpnia 2023 r.); 36 (21 sierpnia 2023 r.); 38 (21 sierpnia 2023 r.); 39 (21 sierpnia 2023 r.); 40 (21 sierpnia 2023 r.); 41 (30 lipca 2021 r., 13 stycznia 2022 r., 26 sierpnia 2022 r.).

³⁰ Kwestionariusze zawierały:

- 1) ocena postępów w zakresie rehabilitacji ogólnej, w której oceniano osiem dziedzin: ogólny stan zdrowia; higienę osobistą; czynności życia codziennego i ogólną zaradność; sprawność motoryczną; dojrzałość i umiejętności zawodowe; sferę intelektualną; sferę społeczną; sferę emocjonalno-motywacyjną;
- 2) ocena postępów w zakresie rehabilitacji zawodowej, w której oceniano osiem dziedzin: samowystarczalność; zasoby; postawa zawodowa; tempo pracy; motoryka; akceptacja współpracowników; stosunek do opiekuna pracy; wrażenie ogólne.

³¹ Przy czym: 0 pkt – ocena negatywna; 1 pkt – ocena dostateczna minus; 2 pkt – ocena dostateczna; 3 pkt – ocena dostateczna plus; 4 pkt – ocena dobra minus; 5 pkt – ocena dobra; 6 pkt – ocena dobra plus; 7 pkt – ocena bardzo dobra minus; 8 pkt – ocena bardzo dobra; 9 pkt – ocena bardzo dobra plus; 10 pkt – ocena wzorowa.

³² Przykład (ze spraw nr 38 oraz 8): uczestnik Warsztatu za okres od 1 stycznia 2023 r. do 30 czerwca 2023 r. otrzymał 6 pkt – był nieobecny przez 72 z 121 dni (59,5%). Dodatkowo w ocenach opisowych do indywidualnego planu terapii za okres: marzec-kwiecień 2023 r. wskazano, że: „plan nie został zrealizowany z powodu dłuższej nieobecności na zajęciach”, natomiast maj-czerwiec 2023 r. wskazano, że „uczestnik chętnie podejmował wszystkie proponowane zadania, jednak ze względu na częste nieobecności nie uczestniczył w znacznej części zajęć terapeutycznych w pracowni”. Z kolei inny uczestnik Warsztatu za okres od 1 stycznia 2023 r. do 30 czerwca 2023 r. również otrzymał 6 pkt przy nieobecności przez 44 z 121 dni (36,4%). Natomiast w ocenach

wartości pieniędzy³³. Przewodniczący Zarządu Stowarzyszenia wyjaśnił, że ww. oceny dokonywane były na podstawie obserwacji, wykonywanych zadań oraz czynności zgodnych z zaplanowaną terapią w pracowniach terapeutycznych, nie odnosząc się do poszczególnych różnic w przyznanej punktacji. NIK nie kwestionuje zasadności prowadzonych indywidualnych obserwacji, jednak w odniesieniu do przytoczonych przykładów (dotyczy dokumentacji czterech z 15 uczestników WTZ objętej badaniem NIK) brak metodologii oceniania poszczególnych umiejętności / cech uczestników Warsztatu, prowadzi do niejednorodnych ocen postępów realizowanej rehabilitacji społecznej oraz zawodowej na przestrzeni kolejnych lat.

(akta kontroli tom 1, str. 327-332, 337, 409, 417, 432, 441, 456, 467, 471, 480, 489-490, 500, 509, 663-688; tom 2, str. 177, 180)

1.4. W latach 2021-2023, Warsztat realizował trening ekonomiczny – mający na celu nabycie umiejętności związanych z gospodarowaniem własnymi środkami finansowymi. Zgodnie z regulaminem organizacyjnym WTZ³⁴, trening ekonomiczny stanowił integralną część procesu terapeutycznego, określaną w IPR.

W latach 2021-2023, Warsztat wydatkował na trening ekonomiczny odpowiednio: 12,6 tys. zł; 16,8 tys. zł oraz 26,4 tys. zł. Średnią miesięczną wysokość środków finansowych dla uczestnika WTZ ustalała rada programowa Warsztatu, tj. 40 zł od 1 stycznia 2021 r. do 31 października 2022 r. oraz 60 zł od 1 listopada 2022 r. do 31 grudnia 2023 r. – w wysokości nie przekraczającej 20% minimalnego wynagrodzenia za pracę³⁵. Wyznaczone kwoty były indywidualnie podwyższane lub obniżane w zależności m.in. od: możliwości psychofizycznych uczestnika WTZ, wyników realizowanej terapii oraz zaangażowania w danym miesiącu czy frekwencji uczestnika WTZ. Wyплаты środków finansowych (w formie gotówkowej) na realizację treningu ekonomicznego dokumentowano zgodnie z regulaminem organizacyjnym WTZ.

(akta kontroli tom 1, str. 71-72, 610- 637; tom 2, str. 181-182, 184, 186, 226-227)

W latach 2021-2023, Warsztat w ramach aktywnego wspomaganie procesu rehabilitacji zawodowej i społecznej, realizował trening urlopowy – mający na celu nabycie umiejętności związanych z planowaniem urlopu wypoczynkowego. WTZ ustalił wymiar przysługującego rocznego urlopu na 14 dni. W 2023 r. trzech uczestników Warsztatu³⁶, przekroczyło przysługujący roczny wymiar urlopu, odpowiednio o: pięć, jeden oraz 13 dni. Uczestnicy WTZ składali własnoręcznie podpisane wnioski urlopowe, zgodne z obowiązującym drukiem, w których zobowiązani byli do umotywowania urlopu. Zgodnie z wyjaśnieniami Przewodniczącego Zarządu Stowarzyszenia, przekroczenie dni urlopowych przez wymienionych uczestników Warsztatu miało wymiar terapeutyczny, pokazujący w jaki sposób oraz na jakie potrzeby uczestnik wykorzystuje urlop. Jednocześnie forma ta działała

opisowych do indywidualnego planu terapii za okres: styczeń-luty 2023 r., marzec-kwiecień 2023 r. oraz maj-czerwiec 2023 r. nie wskazano częstych nieobecności. Odpowiednio sprawy nr: 38 oraz 8.

³³ Przykład (ze spraw nr 24 oraz 30): uczestnik WTZ za okres od 1 stycznia 2022 r. do 30 czerwca 2022 r. otrzymał 2 pkt. W ocenie opisowej do indywidualnego planu terapii za okres styczeń-luty 2022 r. wskazano, że: „liczył na konkretach w granicach 10 – radził sobie dobrze”. Natomiast za okres od 1 stycznia 2023 r. do 30 czerwca 2023 r. otrzymał 3 pkt. W ocenie opisowej do indywidualnego planu terapii za okres marzec-kwiecień 2023 r. wskazano, że: „liczył na konkretach w granicach 10”. Z kolei inny uczestnik WTZ za okresy: od 1 stycznia 2021 r. do 30 czerwca 2021 r.; 1 lipca 2021 r. do 31 grudnia 2021 r.; od 1 stycznia 2022 r. do 30 czerwca 2022 r.; od 1 lipca 2022 r. do 31 grudnia 2022 r. oraz od 1 stycznia 2023 r. do 30 czerwca 2023 r. – otrzymał odpowiednio: 5 pkt, 4 pkt, 2 pkt, 5 pkt oraz 3 pkt. Natomiast w ocenie opisowej do indywidualnego planu terapii za okres marzec-kwiecień 2022 r. wskazano, że: „wykonywał zadania matematyczne (liczył samodzielnie na konkretach w graniach 10, przy większych sumach potrzebował pomocy, radził sobie z liczeniem przy pomocy kalkulatora, pomocy potrzebował przy rozwiązywaniu zadań z treścią)”.

³⁴ § 9 ust. 1 w rozdziale III. Uczestnicy Warsztatu.

³⁵ 20% minimalnego wynagrodzenia za pracę wynosiło w: 2021 r. – 560 zł; 2022 r. – 602 zł; 2023 r. – 698 zł.

³⁶ Odpowiednio sprawy nr: 4, 24 oraz 29.

motywująco dla osób, które często opuszczały zajęcia terapeutyczne bez podawania przyczyn swojej nieobecności.

(akta kontroli str. tom 1, str. 638-688; tom 2, str. 182, 184-185)

W latach 2021-2023, Warsztat otrzymywał oraz wydatkował dofinansowanie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych³⁷ w ramach corocznych edycji³⁸ programu Zajęcia Klubowe w WTZ³⁹, w wysokości odpowiednio: 135,0 tys. zł; 139,5 tys. zł oraz 154,5 tys. zł⁴⁰ – każdorazowo na 25 osób niepełnosprawnych⁴¹.

Zajęcia klubowe odbywały się dwa razy w miesiącu (soboty) w godz. 9⁰⁰-14⁰⁰, tj. w wymiarze 10 godzin miesięcznie – w następujących pracowniach terapeutycznych: reedukacji, umiejętności życia codziennego, arteterapii, treningu umiejętności społecznych.

(akta kontroli tom 2, str. 1-44, 211)

1.5. Według stanu na koniec roku w latach 2021-2023, uczestnikami Warsztatu były osoby przyjęte w latach:

- 1994-2001, odpowiednio: 13 z 35 ogółu uczestników na koniec 2021 r. (37,1%), 12 z 35 ogółu uczestników na koniec 2022 r. (34,3%), oraz 10 z 40 uczestników na koniec 2023 r. (25,0%);
- 2002-2008, odpowiednio: siedem (20,0%), sześć (17,1%), oraz sześć (15%);
- 2009-2015, odpowiednio: dziewięć (25,7%), dziewięć (25,7%), oraz dziewięć (22,5%);
- 2016-2022, odpowiednio: sześć (17,1%), osiem (22,9%), oraz osiem (20,0%);
- w 2023 r. – siedem na koniec 2023 r. (17,5%).

W każdym roku objętym kontrolą NIK, od 77,5% do 88,6% uczestników WTZ, stanowiły osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności.

(akta kontroli tom 1, str. 160-165)

Średni okres uczestnictwa w Warsztacie dla osób niepełnosprawnych, które zakończyły terapię w latach 2021-2023, wynosił prawie 19 lat. We wskazanym okresie siedmiu uczestników Warsztatu zakończyło terapię z następujących powodów: złego stanu zdrowia (3), niskiej frekwencji (1), problemów rodzinnych (1), zmiany miejsca zamieszkania (1) oraz podjęcia pracy (1).

Natomiast uczestnik Warsztatu, który według WTZ podjął pracę, do dnia 3 stycznia 2024 r. nie został zgłoszony do ubezpieczenia z tytułu zatrudnienia⁴².

(akta kontroli tom 1, str. 160-165; tom 2, str. 169-170)

Względem dwóch uczestników Warsztatu⁴³, pomimo upływu 21 lat terapii, rada programowa WTZ, nie korzystała z możliwości sformułowania stanowiska uzasadniającego potrzebę skierowania ich do ośrodka wsparcia ze względu na brak postępów w rehabilitacji i złe rokowania⁴⁴, a pozytywnie oceniała rokowanie do przyszłych postępów w rehabilitacji społecznej i zawodowej, umożliwiających podjęcie zatrudnienia i kontynuowanie rehabilitacji zawodowej w warunkach pracy chronionej lub na rynku pracy⁴⁵. Przewodniczący Zarządu Stowarzyszenia nie

³⁷ Dalej: PFRON lub Fundusz.

³⁸ Edycja III – lata 2021/2022, edycja IV – lata 2022/2023, edycja V – lata 2023/2024.

³⁹ Dalej: zajęcia klubowe.

⁴⁰ Edycje: 2021/2022 (umowa nr 1/K-WTZ/2021 z 16 marca 2021 r.), 2022/2023 (umowa nr 1/K-WTZ/2022 z 14 marca 2022 r.) oraz 2023/2024 (umowa nr 1/K-WTZ/2023 z 6 marca 2023 r.).

⁴¹ Uczestnikami zajęć klubowych były osoby niepełnosprawne, znajdujące się liście osób, których zgłoszenie do uczestnictwa w Warsztacie zostało zatwierdzone, a nie rozpoczęły terapii – zgodnie art. 10f ust. 2a ustawy o rehabilitacji.

⁴² Zgodnie z informacją pozyskaną z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z 3 stycznia 2024 r.

⁴³ Sprawy nr: 7 oraz 30; oceny za lata 2012-2014.

⁴⁴ O której mowa w art. 10a ust. 5 pkt 2.

⁴⁵ O której mowa w art. 10a ust. 5 pkt 3 lit. a.

wskazał powodów podjęcia ww. decyzji z uwagi na fakt, że nastąpiła zmiana składu rady programowej Warsztatu, w tym kierownika WTZ (od 2016 r.).

(akta kontroli tom 1, str. 160-165, 285-288, 517-520; tom 2, str. 182-183, 185, 215-218)

Badanie dokumentacji 15 uczestników Warsztatu w zakresie posiadania przez nich statusu osoby poszukującej pracy, którego podstawę stanowiły informacje pozyskane z Powiatowego Urzędu Pracy w Pruszkowie⁴⁶ wykazało, że żaden z uczestników objętych badaniem, w latach 2021-2023, nie był zarejestrowany jako osoba poszukująca pracy.

W latach 2021-2023, do PUP w Pruszkowie zgłoszono łącznie 127 ofert pracy skierowanych do osób bezrobotnych / poszukujących pracy z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności. Spośród ww. ofert pracy – 23 dotyczyły prostych prac porządkowych do wykonywania, których nie wymagano stażu pracy, a wymagane wykształcenie ustalono na poziomie podstawowym. Dodatkowo PUP w Pruszkowie zorganizował 28 września 2023 r. w hali Międzyszkolnego Ośrodka Sportowego w Pruszkowie IX Powiatowe Targi Pracy⁴⁷.

Zgodnie z wyjaśnieniami Przewodniczącego Zarządu Stowarzyszenia, w latach 2021-2023, Warsztat nie organizował wizyt w PUP w Pruszkowie w celu odbycia spotkań z zakresu doradztwa zawodowego czy poszukiwania miejsc pracy, ani nie brano udziału w Targach Pracy. WTZ podejmował działania zmierzające do nawiązania współpracy z przedsiębiorstwami. Informacje o ofertach pracy przekazywane telefonicznie przez agencje pracy tymczasowej nie były adresowane do osób z niepełnosprawnością intelektualną. Ponadto motywowano uczestników WTZ do poszukiwania ofert pracy poprzez platformy internetowe czy bezpośrednie kontakty z pracodawcami.

NIK zaznacza, że w ramowych planach pracy Warsztatu na lata 2021-2023 w pkt 3b wskazano formy umożliwiające osobom niepełnosprawnym uzyskanie oraz utrzymanie odpowiedniego zatrudnienia poprzez m.in. umożliwienie korzystania z poradnictwa zawodowego czy pośrednictwa pracy. Dodatkowo brak dokumentacji źródłowej uniemożliwia jednoznaczne potwierdzenie prób nawiązania współpracy z przedsiębiorstwami czy agencjami pracy tymczasowej. W latach 2021-2023, w Warsztacie nie działała rada społeczna, o której mowa w art. 10aa ustawy o rehabilitacji⁴⁸. WTZ nie podejmował również żadnych działań mających na celu jej powołanie, z uwagi na jej fakultatywny charakter.

(akta kontroli tom 2, str. 168, 171-173, 180 -184, 222-224)

W ramowych planach pracy Warsztatu na lata 2021-2023 w pkt 7 wskazano m.in. następujące formy rehabilitacji zawodowej:

- plan pracy WTZ na 2021 r. oraz 2022 r. – „realizacja staży zawodowych, udział w praktykach zawodowych, zajęcia edukacyjne z zakresu doradztwa zawodowego”;
- plan pracy WTZ na 2023 r. – „organizowanie staży / praktyk zawodowych, poszukiwanie miejsc pracy, spotkania tematyczne z pracodawcami, nawiązywanie współpracy ze specjalistą z zakresu logopedii w celu podjęcia działań w zakresie wsparcia procesu mowy czynnej uczestnika, spotkania umuzykalniające”.

Zgodnie z wyjaśnieniami Przewodniczącego Zarządu Stowarzyszenia, w latach 2021-2023, nie realizowano staży zawodowych czy udziału w praktykach zawodowych. Zajęcia edukacyjne z zakresu doradztwa zawodowego realizowane były podczas zajęć terapeutycznych w ramach pracowni reedukacji oraz działań psychologa. We

⁴⁶ Dalej: PUP w Pruszkowie.

⁴⁷ W Targach Pracy wzięło udział 34 wystawców – instytucji, lokalnych przedsiębiorców oraz agencji zatrudnienia.

⁴⁸ Zadaniem rady społecznej jest wspieranie warsztatu w zakresie tworzenia ram współpracy z administracją publiczną, organizacjami pozarządowymi oraz pracodawcami w celu zapewnienia efektywności działań zmierzających do usamodzielniania uczestników warsztatu.

wskazanym okresie nie nawiązano współpracy ze specjalistą z zakresu logopedii. Zrealizowano spotkania umuzykalniające⁴⁹, a także spotkanie z byłym uczestnikiem Warsztatu (pozostającym w zatrudnieniu), dotyczące postrzegania przez społeczeństwo osób z niepełnosprawnością intelektualną na rynku pracy oraz zorganizowano wyjazd uczestników Warsztatu do kawiarni prowadzonej przez osoby z niepełnosprawnością intelektualną.

W opinii NIK brak powyższych działań, w tym niepowołanie rady społecznej, o której mowa w art. 10aa ust. 1 ustawy o rehabilitacji oraz brak skierowania uczestników na praktyki, o których mowa w art. 10a ust. 3a ustawy o rehabilitacji, przyczyniły się do niskiej skuteczności w realizacji celu działania warsztatu wynikającego z art. 10a ust. 1 ustawy o rehabilitacji, którym jest stwarzanie osobom niepełnosprawnym możliwości rehabilitacji w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia, a także głównego celu rehabilitacji zawodowej, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy o rehabilitacji, tj. ułatwienia osobie niepełnosprawnej uzyskania i utrzymania odpowiedniego zatrudnienia i awansu zawodowego przez umożliwienie jej korzystania z poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego i pośrednictwa pracy.

(akta kontroli tom 1, str. 109-110, 113-114, 117-118; tom 2, str. 178, 180)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Warsztat, od 1 marca 2023 r. do 18 kwietnia 2023 r., nie zatrudniał psychologa. Powyższe stanowiło naruszenie § 13 ust. 2 rozporządzenia w sprawie WTZ, zgodnie z którym w warsztacie zatrudnia się psychologa. W konsekwencji rada programowa WTZ, od 1 marca 2023 r. do 18 kwietnia 2023 r. działała w niepełnym składzie (bez psychologa), czym naruszono art. 10a ust. 4 ustawy o rehabilitacji.

Zgodnie z wyjaśnieniami Przewodniczącego Zarządu Stowarzyszenia, w zakresie poszukiwania psychologa prowadzono działania rekrutacyjne. Efektem przeprowadzonych działań było nawiązanie współpracy z psychologiem.

(akta kontroli tom 1, str. 166-171; tom 2, str. 187-190, 192-194, 198,210, 212-213, 220-221)

2. Rada programowa WTZ, względem 11 spośród 15 uczestników Warsztatu, którzy rozpoczęli terapię w latach 2021-2023, nie dokonała pierwszej kompleksowej oceny realizacji IPR. Od momentu przyjęcia do WTZ ww. uczestników do dnia zakończenia kontroli NIK, upłynęło od 12 do 43 miesięcy (średnio 20 miesięcy)⁵⁰. Powyższe stanowiło naruszenie art. 10a ust. 6 ustawy o rehabilitacji, zgodnie z którym rada programowa dokonuje pierwszej kompleksowej oceny realizacji IPR uczestnika warsztatu i zajmuje stanowisko w kwestii osiągniętych przez niego postępów w rehabilitacji nie wcześniej niż przed upływem trzech miesięcy i nie później niż po upływie sześciu miesięcy od dnia rozpoczęcia terapii w warsztacie.

Zgodnie z wyjaśnieniami Przewodniczącego Zarządu Stowarzyszenia, rada programowa Warsztatu nie dokonywała ocen w ww. zakresie, ponieważ wobec 11 wymienionych osób przeprowadzono co dwa miesiące oceny indywidualnych planów terapii zgodnie z zakresem wykonywanych czynności terapeutycznych w danej pracowni. Ponadto, co najmniej raz w roku dokonywano indywidualnej oceny postępów w rehabilitacji ogólnej i zawodowej.

⁴⁹ Spotkania dotyczyły udziału w Festiwalu Piosenki Podwórkowej w Częstochowie oraz udziału w konkursie Wyśpiewać marzenia. Zorganizowano wyjazdy do Zespołu Pieśni i Tańca Mazowsze w Otrębusach.

⁵⁰ Sprawy nr: 36-40 – 12 miesięcy, 33 – 14 miesięcy, 4 – 15 miesięcy, 19 – 26 miesiąca, 12 – 27 miesięcy, 24 – 35 miesięcy oraz 29 – 43 miesiące.

Zdaniem NIK, dokonanie pierwszej kompleksowej oceny realizacji IPR uczestnika warsztatu i zajęcie stanowiska w kwestii osiągniętych przez niego postępów w rehabilitacji, stanowi odrębne działanie, niż wskazane w wyjaśnieniach przeprowadzanie dwumiesięcznych ocen indywidualnych planów terapii oraz rocznych indywidualnych ocen postępów w rehabilitacji ogólnej i zawodowej.

(akta kontroli tom 2, str. 175, 179, 215-218)

3. Rada programowa WTZ, w latach 2021-2023, względem dwóch spośród 15 uczestników Warsztatu, nie dokonała, w okresie trzech lat, kompleksowej oceny realizacji IPR wraz ze wskazaniem zajętego stanowiska w kwestii osiągniętych przez nich postępów w rehabilitacji.

Od momentu rozpoczęcia terapii w WTZ do dnia zakończenia kontroli NIK, upłynęło w jednym przypadku trzy lata i cztery miesiące⁵¹, natomiast w drugim przypadku trzy lata i siedem miesięcy⁵². Powyższe stanowiło naruszenie art. 10a ust. 5 ustawy o rehabilitacji, zgodnie z którym rada programowa dokonuje, nie rzadziej niż co trzy lata, kompleksowej oceny realizacji indywidualnego programu rehabilitacji uczestnika warsztatu i zajmuje stanowisko w kwestii osiągniętych przez niego postępów w rehabilitacji.

W złożonych wyjaśnieniach, Przewodniczący Zarządu Stowarzyszenia poinformował o zamiarze dokonania ww. oceny uczestnika w styczniu 2024 r., nie odnosząc się do przyczyn braku wykonania ww. oceny uczestnika, który zrezygnował z terapii.

(akta kontroli tom 2, str. 175, 179, 215-218)

4. Rada programowa WTZ, w latach 2021-2023, względem 15 uczestników Warsztatu (wszystkich objętych badaniem NIK) nie dokonała nie rzadziej niż raz na pół roku oceny indywidualnych efektów rehabilitacji (21 z 41 ocen). Liczba miesięcy, które upłynęły między dokonanymi przez radę programową Warsztatu ocenami indywidualnych efektów rehabilitacji wyniosła od siedmiu do 11 miesięcy (średnio osiem miesięcy)⁵³. Powyższe stanowiło naruszenie § 14 ust. 2 rozporządzenia w sprawie WTZ, zgodnie z którym nie rzadziej niż raz na pół roku rada programowa ocenia indywidualne efekty rehabilitacji przy udziale uczestnika warsztatu.

Zgodnie z wyjaśnieniami Przewodniczącego Zarządu Stowarzyszenia, rada programowa WTZ dokonuje okresowych ocen realizacji IPR co najmniej raz w roku.

Powyższe wyjaśnienia nie odnoszą się do ocen indywidualnych efektów, które powinny być przeprowadzane nie rzadziej niż raz na pół roku, a do innych działań, tj. przeprowadzanych przez radę programową WTZ, co najmniej raz w roku, okresowych ocen realizacji IPR.

(akta kontroli tom 1, str. 219-245, 255-263, 267-284, 291-326, 333-341, 349-393, 396-413, 420-428, 431-439, 446-463, 470-496, 499-516, 525-533, 536-562, 565-609; tom 2, str. 176-177, 180, 215-218)

OCENA CZĄSTKOWA

W WTZ prawidłowo kwalifikowano uczestników, jednak ich długotrwałe przebywanie w Warsztacie (średnio prawie 19 lat – w skrajnych przypadkach wynoszące prawie 30 lat) oraz brak skoordynowanych działań dotyczących rehabilitacji zawodowej (brak realizacji staży / praktyk zawodowych, nawiązywania stałej współpracy z potencjalnymi pracodawcami, agencjami pracy tymczasowej czy powiatowym urzędem pracy), powodowały niską skuteczność w zakresie pozyskania lub przywracania uczestnikom

⁵¹ Sprawa nr 41 (od 19 czerwca 2019 r. do 31 października 2022 r., tj. daty zakończenia uczestnictwa w terapii prowadzonej przez WTZ z uwagi na podjęcie pracy).

⁵² Sprawa nr 29 (od 2 czerwca 2020 r.).

⁵³ Sprawy nr: 4, 7-8, 12, 19, 24, 29-30, 36-41 – 7 miesięcy; 19 – 9 miesięcy; 33 – 10 miesięcy; 12 – 11 miesięcy.

warsztatów umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. W przypadku dwóch uczestników, pomimo upływu 21 lat terapii, rada programowa WTZ, nie korzystała z możliwości sformułowania stanowiska uzasadniającego potrzebę skierowania ich do ośrodka wsparcia ze względu na brak postępów w rehabilitacji i złe rokowania. Dla wszystkich uczestników WTZ rada opracowywała IPR, a zaplanowaną w nich rehabilitację prowadzili terapeuci zajęciowi, instruktorzy terapii zajęciowej oraz od 19 kwietnia 2023 r. psycholog. Rada programowa WTZ nie dokonała: pierwszej kompleksowej oceny realizacji IPR (względem 11 uczestników WTZ), kompleksowej oceny realizacji IPR (względem dwóch uczestników WTZ). Jednocześnie ocen indywidualnych efektów rehabilitacji dokonywała rzadziej niż raz na pół roku (względem 15 uczestników WTZ).

OBSZAR

Opis stanu faktycznego

2. Legalność i gospodarność wykorzystania środków.

2.1. WTZ prowadził wyodrębnioną dokumentację finansowo-księgową środków otrzymanych na działalność Warsztatu w sposób umożliwiający identyfikację poszczególnych operacji księgowych. Wielkości i nazwy kosztów przedstawione w ewidencji księgowej oraz daty dokonywania przelewów były tożsame z danymi przelewów bankowych.

(akta kontroli t. 2, str. 249-304, 393-402, 428-438, 524, 618)

Poniesione koszty zostały udokumentowane w przekazanych do PCPR sprawozdaniach kwartalnych z wydatkowania środków finansowych, sporządzanych w formie zestawienia planowanych i wydatkowanych środków w ramach poszczególnych pozycji preliminarza kosztów wraz z opisem wydatków. Sprawozdania te były składane z terminem do 10 dnia miesiąca następującego po każdym kwartale. Kwoty wykazane w ww. sprawozdaniach były zgodne z danymi z zestawień obrotów i sald za okresy objęte rozliczeniem. Wyodrębniono konta księgowe, na których ewidencjonowano koszty podawane w rozliczeniach działań⁵⁴ zgodnie z przyjętą w WTZ polityką rachunkowości⁵⁵.

(akta kontroli t. 1, str. 80-86; t. 2, str. 309-314, 320-324, 329-333, 338-341, 355-358, 363-367, 371-375, 381-387, 393-406, 411-414, 419-423, 427-434)

Rozliczeń dokonywano na podstawie zestawień dowodów księgowych stwierdzających dokonanie operacji gospodarczych, które były podstawą zapisów w księgach rachunkowych zgodnie z art. 20 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości⁵⁶.

Badaniem objęto 70 dowodów księgowych na kwotę 277,8 tys. zł za lata 2021-2023⁵⁷. Koszty usług na rzecz WTZ wyniosły 219,0 tys. zł⁵⁸, tj. 78,8%. Wszystkie dowody księgowe dokumentujące zdarzenia dotyczące kosztów Warsztatu spełniały warunki określone w art. 21 oraz art. 22 uor.

Warsztat prawidłowo rozliczał koszty poniesione na jego działalność. Koszty mieściły się w katalogu określonym w § 19 rozporządzenia w sprawie WTZ.

(akta kontroli t. 2, str. 305-308, 315-319, 325-328, 334-337, 342-354, 359-362, 368-370, 376-380, 388-392, 407-410, 415-418, 424-426, 508-523, 525-577, 618)

2.2. Stowarzyszenie na prowadzenie WTZ w latach 2021-2023 otrzymało dofinansowanie ze środków PFRON odpowiednio: 759,4 tys. zł, 906,4 tys. zł oraz 1 179,8 tys. zł oraz z Powiatu Pruszkowskiego odpowiednio: 84,4 tys. zł, 100,8 tys. zł oraz 131,5 tys. zł. Działania związane z prowadzeniem Warsztatu, tj. technik terapii zajęciowej, zmierzających do rozwijania umiejętności wykonywania czynności życia codziennego

⁵⁴ Konto 501.

⁵⁵ Polityka rachunkowości została przyjęta uchwałą nr 6/06/2018 przez Zarząd Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Pruszkowie 14 czerwca 2018 r.

⁵⁶ Dz. U. z 2023 r. poz. 120, ze zm., dalej: uor.

⁵⁷ 26 na kwotę 91,2 tys. zł za 2021 r., 26 na kwotę 96,5 tys. zł za 2022 r. oraz 18 na kwotę 90,1 tys. zł za 2023 r.

⁵⁸ Pozostała kwota, tj. 58,8 tys. zł dotyczyła głównie zakupów materiałów do terapii zajęciowej.

oraz zaradności osobistej przez podopiecznych, a także ich psychofizycznych sprawności oraz podstawowych i specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiających uczestnictwo w szkoleniu zawodowym albo podjęcie przez nich pracy; zostały prawidłowo sfinansowane. Ww. działanie nie było dotowane ze środków nie wykazanych w umowie z PCPR oraz Powiatem, nie wystąpiły przypadki podwójnego finansowania.

W latach 2021-2023, Warsztat nie osiągnął przychodów ze sprzedaży produktów i usług wykonanych przez uczestników w ramach realizowanego programu terapii.

(akta kontroli t. 2, str.435-507, 522-523, 578-617)

2.3. Sprawozdanie roczne za 2021 r., Warsztat złożył 7 marca 2022 r., tj. 6 dni po terminie określonym w § 21 ust. 1 rozporządzenia w sprawie WTZ⁵⁹, natomiast za 2022 r. złożył 24 lutego 2023 r., z zachowaniem wymaganego terminu, tj. 1 marca. Sprawozdania roczne za lata 2021-2022 nie zawierały informacji wskazanych w § 21 ust. 2 pkt 2 lit. d-e oraz pkt 3 rozporządzenia w sprawie WTZ, co szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Warsztat składał do PCPR kwartalne sprawozdania merytoryczne ze swojej działalności z terminem do 5 dnia miesiąca następującego po każdym kwartale, które nie zostały uregulowane żadnymi przepisami prawa, ani postanowieniami umowy z PCPR. Sprawozdania zawierały informacje tożsame z tymi przekazywanymi w rocznych sprawozdaniach, tj. formy i metody działalności rehabilitacyjnej realizowane przez Warsztat (działania zrealizowane przez pracownie terapeutyczne, podjęta działania w zakresie rehabilitacji zawodowej oraz społecznej).

(akta kontroli tom 2, str. 45-156, 212, 214, 247-248)

W informacji dotyczącej warsztatu terapii zajęciowej (Sp-P/Wa)⁶⁰ za 2021 r. oraz sprawozdaniu rocznym za 2021 r. wskazano rozbieżne koszty treningu ekonomicznego, odpowiednio: 16 800 zł oraz 12 600 zł. Ponadto w Sp-P/Wa za 2021 r. oraz za 2022 r. wskazywano średnią miesięczną wysokość kwoty treningu ekonomicznego obliczoną w rozbieżny sposób⁶¹, odpowiednio: 44 zł oraz 1527 zł. Przewodniczący Zarządu Stowarzyszenia wyjaśnił, że w Sp-P/Wa za 2021 r. omyłkowo wskazano kwotę 16 800 zł – poprawna kwota to 12 600 zł. Natomiast nie odniósł się do odmiennych sposobów przedstawiania średniej miesięcznej wysokości kwoty treningu ekonomicznego.

(akta kontroli tom 2, str. 135, 153-154, 157-158, 161-162, 183, 185-186)

Stwierdzona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na niewyszczególnieniu, w sprawozdaniach rocznych za lata 2021-2022: przyczyn odejścia uczestników Warsztatu; opisu postępów uczestników WTZ w zakresie zaradności osobistej i samodzielności, rehabilitacji społecznej, rehabilitacji zawodowej; decyzji podjętych przez radę programową WTZ w stosunku do poszczególnych uczestników Warsztatu, wobec których dokonano oceny realizacji IPR. Stanowiło to naruszenie § 21 ust. 2 pkt 2 lit. d-e oraz pkt 3 rozporządzenia w sprawie WTZ, zgodnie z którym sprawozdanie roczne powinno zawierać w szczególności ww. informacje.

Przewodniczący Zarządu Stowarzyszenia nie wskazał przyczyn dotyczących braku powyższych informacji w sprawozdaniach rocznych za lata 2021-2022.

(akta kontroli: tom 2, str. 120-156, 212, 214, 247-248)

⁵⁹ Nieprawidłowość opisano w wystąpieniu pokontrolnym PFRON nr DK.WKS.422.23.2022.SJA z 24 lutego 2023 r.

⁶⁰ Dalej: Sp-P/Wa.

⁶¹ Kwota 44 zł stanowiła średni miesięczny koszt na uczestnika Warsztatu w 2021 r. Natomiast kwota 1527 zł stanowiła średni roczny koszt na uczestnika Warsztatu w 2022 r.

OCENA CZĄSTKOWA

Warsztat prawidłowo prowadził wyodrębnioną ewidencję finansowo-księgową, a poniesione koszty związane z działalnością WTZ mieściły się w katalogu określonym w § 19 rozporządzenia w sprawie WTZ i zostały prawidłowo zaewidencjonowane w księgach rachunkowych, na wyodrębnionych kontach analitycznych i syntetycznych. Sprawozdania roczne Warsztatu za lata 2021-2022 sporządzane były niezgodnie z rozporządzeniem w sprawie WTZ, nie zawierały istotnych wymaganych informacji merytorycznych, które powinny służyć ocenie działalności Warsztatu przez PCPR.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Wprowadzenie mechanizmów dotyczących terminowego dokonywania przez radę programową WTZ:
 - pierwszej kompleksowej oceny realizacji IPR uczestnika warsztatu i zajmowania stanowiska w kwestii osiągniętych przez niego postępów w rehabilitacji – nie wcześniej niż przed upływem trzech miesięcy i nie później niż po upływie sześciu miesięcy od dnia rozpoczęcia terapii w Warsztacie;
 - kompleksowej oceny realizacji IPR uczestnika warsztatu i zajmowanie stanowiska w kwestii osiągniętych przez niego postępów w rehabilitacji – nie rzadziej niż co trzy lata;
 - oceny indywidualnych efektów rehabilitacji – nie rzadziej niż raz na pół roku;zgodnie z art. 10a ust. 5-6 ustawy o rehabilitacji, a także § 14 ust. 2 rozporządzenia w sprawie WTZ.
2. Uzupełnienie treści sprawozdania rocznego o informacje wskazane w § 21 ust. 2 pkt 2 lit. d-e oraz pkt 3 rozporządzenia w sprawie WTZ, tj.: przyczyn odejścia uczestników Warsztatu; opisu postępów uczestników WTZ w zakresie zaradności osobistej i samodzielności, rehabilitacji społecznej, rehabilitacji zawodowej; decyzji podjętych przez radę programową WTZ w stosunku do poszczególnych uczestników Warsztatu, wobec których dokonano oceny realizacji IPR.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Departamentu Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 16 lutego 2024 r.

Kontrolerzy
Damian Zasada
główny specjalista
kontroli państwowej

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Pracy,
Spraw Społecznych i Rodziny
p.o. Dyrektor
Dariusz Rogowski

.....
podpis

Maria Jatkowska
starszy inspektor
kontroli państwowej

.....
podpis